

УДК 378.147

В. С. МАКСИМЧУКкандидат педагогічних наук, старший викладач
Національний університет біоресурсів і природокористування України**ПИТАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ У ФАХОВИХ ВИДАННЯХ ФРН**

Статтю присвячено аналізу соціальних видань у ФРН. На основі аналізу наукових праць з проблеми дослідження та огляду фахових соціальних видань у ФРН (15 галузевих тематичних соціальних видань) з'ясовано, що питання теорії і практики соціальної роботи й соціальної педагогіки у ФРН перебували та перебувають у центрі постійної уваги держави й авторів численних публікацій. Подано узагальнені результати вивчення їх структурної побудови та змісту. Здійснено огляд тематики проблем, висвітлених на сторінках зазначених видань. Окреслено актуальні проблеми в галузі соціальної роботи, соціальної педагогіки чи соціальної політики, дискутовані авторами наукових статей. Викладено класифікацію видань з питань соціальної роботи та соціальної педагогіки. Зазначено, що німецькі фахові соціальні видання містять багато теоретичного й практичного матеріалу, закордонні розвідки, методичні рекомендації та поради. Запропоновано запозичити те, чого бракує в українських журналах і газетах із соціальної тематики. Акцентовано на тому, що фахові соціальні видання є ефективним засобом впливу на свідомість і емоції людей.

Ключові слова: соціальна робота, соціальна педагогіка, фахові видання, стаття, дискусія, рубрика, наукові дослідження.

Останніми роками минулого століття й особливо на початку ХХІ ст. соціальна робота стала важливим чинником ефективного розвитку всіх провідних країн світу, запорукою стабільності та суспільного спокою й довіри громадян до державних органів влади. А фахові видання з соціальної роботи та соціальної педагогіки сприяють посиленню суспільного інтересу до соціальних проблем у ФРН, пошуку шляхів їх розв'язання та виникненню нових форм і методів роботи з верствами населення, які потребують суспільної уваги й підтримки.

Тема дуже актуальна і для нашої країни, особливо сьогодні. Тому що успішне вирішення політичних, економічних і соціальних завдань уже більше залежить від дії такого суб'єктивного чинника, як соціальна активність особистості. Фахові соціальні видання – потужна сила впливу на свідомість людей, ефективний засіб впливу на емоції людини, на формування її переконань, тому що їх діяльність нерозривно пов'язана з урахуванням потреб людей, виконанням підвищених соціальних, духовних і політичних запитів.

Мета статті – розглянути зміст і структуру фахових соціальних видань у ФРН.

Зміст і структуру фахових соціальних видань у ФРН досліджувало багато німецьких науковців, зокрема: Г. Пфанненбергер, К. Дойфель, Е.-П. Гюнтер, В. Боденбендер характеризують видання з соціальної робо-

ти; С. Вельцель, Й. Бастіан, Р. Лассан, Б. Оффенбах, В. Бьом, І.-М. Брайнбауер – з педагогіки; М. Бауман, А. Ляйст, К. Мрак, Г. Алеманн, Г. Емверт, Е. Альбер – із соціології тощо.

Як стверджує Г. Мевес, за результатами дослідження такі видання можна поділити на п'ятнадцять груп, які він дослідив і описав [2, с. 286–296]. Особливий пізнавальний інтерес становлять:

“Die neue Praxis” (“Нова практика” – журнал з соціальної роботи, соціальної педагогіки і соціальної політики. Обсяг – близько 100 сторінок. Виходить кожні два місяці. Журнал вирізняється серед інших тим, що описує застосування спеціальних теоретичних знань у практичній діяльності, а тенденції й результати соціальної практики переносить у науковий дискурс.

“Нойє праксис” побудовано структурно так, що після коротких резюме статей журнал висвітлює в короткій формі актуальні проблеми з галузі соціальної роботи, соціальної педагогіки чи соціальної політики. Наступні 4–5 статей займають більше ніж половину видання та висвітлюють широкий спектр важливих для соціальної роботи теоретичних і практичних тем. На сторінках видання обговорюються також можливості дієвого контролю за соціально-педагогічною діяльністю або роботою соціальних працівників. Відбуваються широкі дискусії про напрями розвитку соціального планування й соціальної політики, перспективи та ризики. Після того центр уваги переноситься в кінець журналу на рубрику “Інформація”. У “Доповідях” презентовано результати актуальних емпіричних дослідних робіт. У кожному номері публікують 2–3 таких статті. На наступних шпальтах під назвою “Освіта, навчання у ВНЗ і професія” розповідається про соціальні навчальні й освітні програми, обговорюються питання фінансування спеціалізації, структуризації освіти на основі різноманітних дидактичних моделей чи майбутніх реформ. Закінчується журнал рубрикою “Нова актуальна практика”. У ній даються коментарі щодо тенденції розвитку теорії і практики, нова інформація і матеріали, тематика конференції та дати їх проведення. На додачу подаються короткі виклади статей попередніх видань англійською і французькою мовами.

“Sozial Extra” (“Соціаль Екстра”) – журнал з соціальної роботи і політики, видається щомісячно в обсязі 60 сторінок, а раз на рік виходить подвійним накладом. Журнал щомісячно інформує читачів про нові тенденції, актуальні теми і важливі події за всіма напрямками соціальної роботи.

У рубриці “Повідомлення” на двох сторінках пропонується особливе бачення актуальних розвідок – наприклад, у галузі правових, суспільно-політичних питань та охорони здоров'я й навчання. До того ж у рубриці “Джобс” (“Робота”) на двох сторінках подається інформація про пропозицію та попит робочих місць. Тематична частина видання, що займає майже половину друкованої площі, з-поміж іншого, знайомить читача з актуальними дискусіями, метою й завданнями соціальної роботи. У рубриці “Статті” видання інформує про виступи фахівців щодо практичних проєк-

тів і дискусій на конференціях чи конгресах. У наступній частині під назвою “Рецензіонен” (“Рецензії”) на трьох-п’яти сторінках іде обговорення нових довідників і підручників або поглиблених публікацій на головну тему видання. На наступних двох сторінках вказуються дати, коли відбудеться засідання, конгреси та освітні заходи. Закінчується видання “Коментарем”, що висвітлює ще раз головну тему під критичним кутом зору.

“**Sozial magazin**” (“Соціальний ілюстрований журнал”) висвітлює всю панораму соціальної роботи. Виходить щомісячно на 66 сторінках (у липні і серпні – подвійний номер). Журнал займається соціально-педагогічними і соціально-політичними питаннями. Кожне видання друкує матеріали на провідну тему, що обговорюється під різним кутом зору авторами, які працюють у галузях соціальної педагогіки, дитячої психології та соціальної роботи. Наступні п’ять сторінок подають інформацію з різних галузей. Як додаток на 40 сторінках розвивається головна тема, що складається з багатьох статей (практичний досвід), а також емпіричні дані. Заключна частина “Для фахівців” містить 1–2 доповіді, що представляють теоретичні концепції, дискутовані питання щодо стану соціальної роботи в суспільстві. У наступній частині публікуються виступи, що повідомляють про актуальні проекти з соціальної роботи, суспільно важливі обставини й події. Подається інформація про нові наукові розробки теорії та практики соціальної роботи в країнах ЄС.

“**Zeitschrift für Erziehungswissenschaft**” (“Журнал з науки виховання”). У створенні видання беруть участь 11 осіб-науковців під керівництвом двох професорів, докторів наук. Виходить журнал щоквартально на 160 сторінках. Головна мета видання – ознайомити читацьку аудиторію з науковими дослідженнями в Німеччині. У рубриці “Editorial” (“Едитораль”) читач знайомиться з головною темою видання і з пов’язаними з нею статтями. Після того під заголовком “Короткі тези” в енциклопедичній формі пропонується поглиблений вступ до теми видання. Наступні статті подаються у формі наукових текстів під різним кутом зору. Теоретичні виклади чи локалізація предмета дослідження межують з емпіричним аналізом чи статтями, що відображають процес дослідження. Усім, статтям притаманне посилання на актуальні національні й літературні результати досліджень.

У “Загальній частині” видання ми знаходимо публікації, що з-поміж іншого критично досліджують суспільний розвиток і його вплив на систему освіти, педагогіку, науку виховання. Завершується огляд друківаними міжнародними дослідженнями та ознайомленням з інноваційними дослідними проектами. Журнал закінчується вибраною бібліографією новинок. Приблизно на трьох сторінках подаються назви публікацій, імена авторів, обсяг видавництва, ціна відповідних публікацій.

Також детальну інформацію про досліджувані видання подають Г.-У. Отто, Н. Тгірш, Німецьке товариство соціальної роботи на електронному ресурсі [1; 3] та ін. Видання об’єднані галузевою тематикою:

1. Соціальна робота в цілому [6]: “Архів фюр Віссенсафт унд праксіс дер Зоціален Арбайт” (“Архів науки і практики соціальної роботи”). Публікується чотири рази на рік у власному видавництві Німецького об’єднання громадських і приватних управлінь соціального забезпечення. “Блеттер дер Вольфартспфлеге” (“Приватна благодійна допомога”) – видається благодійною організацією Баден Вюртемберга разом з Німецькою паритетною благодійною спілкою 6 разів на рік у власному видавництві. “Форум Зоціаль” (“Соціальний форум”) видається Німецькою професійною спілкою соціальної роботи, соціальної педагогіки і лікувальної педагогіки чотири рази на рік. “Нахріхтендінст дес Дойчен Ферайнс” (“Служба новин Німецької спілки”) – видається 12 раз на рік у власному видавництві Німецького об’єднання приватних і суспільних благодійних організацій. “Нойє Карітас – Політік, Праксіс, Форшунг” (“Нова благодійна спілка у ФРН – політика, практика, дослідження”). Видається Німецькою благодійною спілкою католицької церкви більше ніж сто років 22 рази на рік. “Зіген: Зоціаль” (“Соціальні перемоги”) – видається приватними особами двічі на рік. “Зоціаль кураже” (“Соціальний кураж”) – журнал соціальних діянь. Видається Німецькою благодійною спілкою 5 разів на рік. “Зоціаль Арбайт” (“Соціальна робота”) – видається Німецьким центральним інститутом з соціальних питань 11 разів на рік у власному будівництві. “Зоціальполітіше інформаціонен” (“Соціально-політична інформація”) – видається Федеральним міністерством праці і соціального порядку. “Теорі унд Праксіс дер Зоціален Арбайт” (“Теорія і практика соціальної роботи”) – публікується Федеральною спілкою робітничої благодійності 12 разів на рік у видавництві “Вотум”. “Відершпрухе” (“Суперечності”) – журнал з соціальної політики в галузях освіти, охорони здоров’я і в соціальній галузі. Видається Соціалістичним бюро чотири рази на рік у “Кляйнеферлаг”. “Цайтшриффт фюр Зоціаль педагогік” (“Журнал із соціальної педагогіки”) – видається викладачами вищих шкіл у видавництві “Ювента” Вайнгайму і Мюнхена.

2. Загальна допомога дітям та підліткам: “Діскурс” (“Діскурс”) – видається Німецьким молодіжним інститутом три рази на рік. “Форум югендгільфе” (“Форум молодіжної допомоги”) – видається два рази на рік товариством молодіжної допомоги. “Югендгільфе” (“Допомога молоді”) – виходить 6 разів на рік у видавництві “Люхтерганд”.

“Югендполітік” (“Молодіжна політика”) – видається Німецькою федеральною спілкою молоді чотири рази на рік у видавництві “Вотум”. “Унзере Югенд” (“Наша молодь”) – журнал з навчання і практики соціальної педагогіки, видається 12 разів на рік у видавництві “Райнгардт”.

3. Робота з дітьми і молоддю: “Євангеліше Югендгільфе” (“Євангелійська допомога молоді”) – видається Євангелістським виховним товариством п’ять раз на рік у видавничому об’єднанні “ЛіндеМДр.”. “Медіен + Ерцігунг” (“Змі + виховання”) – видається інститутом медійної педагогіки і дослідження практики 6 разів на рік у видавництві “КоПед”. “Оффене

Югендарбайт” (“Публічна робота з молоддю”) – журнал для будинків молоді, допоміжних центрів – видається Товариством місць проведення молоддю вільного часу. “Спектр Фрайцайт” (“Спектр вільного часу”) – журнал форуму науки, політики і практики, видається двічі на рік у видавництві “Янус”.

4. Допомога у вихованні: “Форум Ерцігунгсгільфен” (“Форум допомоги у вихованні”) – видається Міжнародним товариством допомоги у вихованні (німецька секція) 5 разів на рік у видавництві “Ювента”.

5. Педагогіка раннього дитинства – дитячі садки: “Кіндергартен Гойте” (“Дитячі садки сьогодні”) – журнал з виховання дітей дошкільного віку, виходить 12 разів на рік у видавництві “Герден”. “Кляйнунд грос” (“Для малих і дорослих”) – видається 10 разів на рік у видавництві “Люхтергад”. “Теоріунд Праксіс дер Зоціалпедагогік” (“Теорія і практика соціальної педагогіки”) – видається Федеральним об’єднанням євангелістських дитсадків 6 разів на рік у видавництві “Калльмайер”.

6. Інтегративна педагогіка: “Бегіндерте ін Фаміліе, шуле унд Гезельшафт” (“Інваліди в родині, школі і суспільстві”) – видається об’єднанням “1% для інвалідів, дітей і підлітків” 6 разів на рік. “Бегіндертенпедагогік” (“Педагогіка для людей з фізичними вадами”) – видається Гессенським спеціалізованим товариством педагогіки для інвалідів 4 рази на рік. “Фіртельяресшріфт фюр Гайльпедагогік унд іре Нахбаргебіте” (“Щоквартальне видання з лікувальної педагогіки та суміжних галузей”) – видається 4 рази на рік. “Цайтшріфт фюр Гайльпедагогік” (“Журнал з лікувальної педагогіки”) – видається Спеціалізованим об’єднанням з лікувальної педагогіки 12 разів на рік.

7. Організація і менеджмент соціальної роботи: “Группендінамік унд Організаціонеберайтунг” (“Групова динаміка і консультування”) – видається 4 рази на рік у видавництві “Леске + Будріх” приватними особами. “Рундбріф” (“Циркуляр”) – видається Кельнською спілкою соціальної культурної роботи двічі на рік. “Зоціальменеджмент” (“Соціальний менеджмент”) – журнал для соціальних господарств, видається 6 разів на рік у видавництві “Номос”. “Зупервізіон – Менш, Арбайт, Організаціон” (“Супервізія – людина, праця, організація”) – видається групою приватних осіб.

8. Інтеркультурна педагогіка: “Інтеркультураль” (“Інтеркультурна”) – форум інтеркультурної комунікації, виховання та консультування, видається дослідницьким центром міграції й інтеграції педінституту м. Фрайбург, виходить 4 рази на рік. “ІЦА” (“ІЦА”) – журнал з питань міграції та соціальної роботи, видається Інститутом соціальної роботи і соціальної педагогіки у Франкфурті на Майні, виходить 3 рази на рік.

9. Соціальні проблеми, юстиція і кримінологія: “Кримінальпедагогіше Праксіс” (“Кримінальна педагогічна практика”) – виходить двічі на рік у кримінальному педагогічному видавництві. “Кримінологішес Журналь” (“Кримінологічний журнал”) – виходить 4 рази на рік у видавниц-

тві “Ювента”. “Нойє Цайтшріфт фюр Зоціальрехт” (“Новий журнал з соціального права”) – видається щомісячно, призначений для адвокатів, виробників і судової практики. “Центральблатт фюр Югендрехт” (“Центральний журнал з молодіжного права”) – видається Німецьким інститутом опіки, публікується 12 разів на рік у видавництві Карла Геймана.

10. Система охорони здоров'я: “Др. мед. Мабус” (“Докт. медицини Мабус”) – журнал системи охорони здоров'я, видається 6 разів на рік у видавництві “Мабус”. “Цайтшріфт фюр Гезундгайтсвіссенсафт” (“Журнал з науки і охорони здоров'я”) – видають наукові системи охорони здоров'я 4 рази на рік у видавництві “Ювента”.

11. Допомога людям похилого віку і геронтологія: “Альтенгайм” (“Дім для людей похилого віку”) – журнал з менеджмента допомоги літнім людям, виходить 12 разів на рік у видавництві “Вінцент”. “Цайтшріфт фюр Геронтологі унд Геріатрі” (“Журнал з геронтології та геріатрії”) – видається Німецьким товариством геронтології та геріатрії, виходить 6 раз на рік у видавництві “Штайнкопф”.

12. Психологічні журнали, а також терапевтичної орієнтації. Як показує огляд, найчастіше виходять у світ: “Псіхс” (“Психіка”) – журнал з психоаналізу та його застосування, видається 11 разів на рік у видавництві “Клетт-Котта”. “Психологіє гойте” – журнал для тіла й душі. Виходить 12 разів у видавництві “Бельтц”. “Цайтшріфт фюр зюстеміше Терапіс” (“Журнал з системної терапії”) – видається 4 рази на рік у видавництві “Модерн Лернен”.

13. Педагогічні журнали. Встановлено, що їх нараховується 8. Серед них найбільш популярні: “Дер педагогіше Блік” (“Педагогічний погляд”) – видається Федеральною спілкою дипломованих педагогів 4 рази на рік у видавництві “Ювента”, “Ерцігунг унд Віссенсафт” (“Виховання і наука”) – видається профспілкою працівників виховання і науки, виходить 11 разів на рік; “Педагогік” (“Педагогіка”) – виходить 11 разів на рік у видавництві “Бельтц”, “Педагогіше Рундшау” (“Педагогічний огляд”) – виходить 6 разів на рік у Науковому європейському видавництві; “Пед-Форум” (“Педфорум”) – журнал із соціальних проблем, педагогічних реформ та альтернативних проектів, виходить 6 разів на рік у видавництві “Шнайдер”.

14. Соціологічні журнали. З'ясовано, що ця група – найбільша, включає аж 15 найменувань. Серед них відомі такі: “Форум квалітаіве Зоціальфоршунг” (“Форум якісних соціальних досліджень”) – теорії, методи дослідження та їх застосування, виходить як чисто інтернетівський журнал німецькою, англійською та іспанською мовами 3 рази на рік; “Прокла” (“Прокла”) – журнал з критичної соціальної науки, видається Об'єднанням критики політичної економіки 4 рази на рік у видавництві “Вестфалішес Дампфбоот”; “Зоціаль Зістеме” (“Соціальні системи”) – видається міжнародною командою науковців 2 рази на рік; “Зоціале Вельт” – журнал соціально-наукових досліджень і практики, видається Товариством соціально-

наукових інститутів 4 рази на рік у видавництві “Номос”; “Цайтшріфт фюр Зоціологіе” (“Журнал з соціології”), видається 6 разів на рік у видавництві; “Цайтшріфт фюр Зоціологіе дер Ерцігунг унд Зоціалізаціон” (“Журнал з соціології виховання та соціалізації”).

15. Політичні наукові журнали. Усього їх нараховано 7. Серед них пізнавальний інтерес становлять такі: “Байтреге цур феміністішен Теоріе унд Праксіс” (“До питання феміністичної теорії і практики”), видається 3 рази на рік у власному видавництві об’єднання “Соціально-наукові дослідження і практика для жінок”; “Левіатан” (“Левіатан”) – журнал соціальних наук, видається Вільним університетом у Берліні 4 рази на рік у Західнонімецькому видавництві; “Цайтшріфт фюр Арбайт унд Зоціалполітік” (“Журнал з питань праці і соціальної політики”), видається 6 разів на рік у видавництві “Номос”.

Доцільно зауважити, що останніми роками в Інтернеті ФРН значно зросла кількість вказаних адрес з інформацією про соціальну роботу й соціальну педагогіку. Наприклад: www.soziales-netz.de; www.sozialarbeit.de; www.sozialarbeit.org;

Працюють інтернетівські програми наукових товариств: Німецьке товариство з науки виховання, секція “Соціальна педагогіка” (www.dgfe; www.uni-kassel.de); Німецьке товариство з соціальної роботи (www.fh-fulda.de/dgs).

Висновки. На основі аналізу наукових праць з проблеми дослідження та огляду фахових соціальних видань у ФРН (15 галузевих тематичних соціальних видань) з’ясовано, що питання теорії і практики соціальної роботи й соціальної педагогіки у ФРН перебували й перебувають у центрі постійної уваги держави та авторів численних публікацій.

Спектр питань, що розглядаються, дуже широкий. Німецькі фахові соціальні видання містять багато теоретичного і практичного матеріалу, закордонні розвідки, методичні рекомендації та поради. На сторінках видань ведуться цікаві дискусії навколо актуальних і важливих наукових питань із соціальної і педагогічної сфери. Варто було б зазначити структурну побудову деяких німецьких журналів, наприклад: “Neue praxis”, “Sozial Extra”, “Sozialmagazin”, у яких подається інформація про нові наукові роботи з теорії та практики соціальної роботи в країнах ЄС.

Список використаної літератури

1. Otto H.-U. Sozialwissenschaftliche Literaturreisung / H.-U. Otto, H. Thiersch. – ducherhand Verlag, 2014. – S. 4–9.
2. Thole W. Grundriss Soziale Arbeit / W. Thole, G. Meves. – Wiesbaden, 2005. – P. 286–296.
3. Deutsche Gesellschaft für Sozialarbeit e. V. (DGS) [Electronic resource]. – Mode of access: www.fh-fulda.de/dgs.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.soziales-netz.de.
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sbs-aspas.ch.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sozialarbeit.de.

Стаття надійшла до редакції 24.09.2015.

Максимчук В. С. Вопросы социальной работы и социальной педагогики в профессиональных изданиях ФРГ

Статья посвящена анализу социальных изданий в ФРГ. На основе анализа научных работ по проблеме исследования и обзора профессиональных социальных изданий в ФРГ (15 отраслевых тематических социальных изданий) выяснено, что вопросы теории и практики социальной работы и социальной педагогики в ФРГ находились и находятся в центре постоянного внимания государства и авторов многочисленных публикаций. Представлены обобщенные результаты изучения их структурного построения и содержания. Осуществлен обзор тематики проблем, которые рассматриваются на страницах указанных изданий. Определены актуальные проблемы в области социальной работы, социальной педагогики или социальной политики, которые дискутируются авторами научных статей. Изложена классификация изданий по вопросам социальной работы и социальной педагогики. Отмечено, что немецкие профессиональные социальные издания содержат много теоретического и практического материала, зарубежные разведки, методические рекомендации и советы. Предлагается позаимствовать то, чего не хватает в украинских журналах и газетах по социальной тематике. Акцентировано на том, что профессиональные социальные издания являются эффективным средством воздействия на сознание и эмоции людей.

Ключевые слова: социальная работа, социальная педагогика, профессиональные издания, статья, дискуссия, рубрика, научные исследования.

Maksymchuk V. Social Work and Social Pedagogy in Professional Journals in Germany

This article analyzes the social media in Germany. Based on the analysis of scientific papers on the issue of research and review of professional social media in the Federal Republic of Germany (15 sectorial thematic social issues) it is revealed that the theory and practice of social work and social pedagogy in Germany were and are the focus of constant attention of the state and the author of numerous publications. The generalized results of studying their structural construction and maintenance are given. A review of problems, which are discussed in the pages of these publications, is performed. Current problems in the field of social work, social pedagogy and social policy, which are debated of the authors of scientific articles, are identified. The classification of publications on social work and social pedagogy is presented. It is noted that the German professional social publications contain a lot of theoretical and practical material, foreign intelligence, guidance and advice. The newspaper carried an interesting discussion around relevant and important scientific issues of the social and educational spheres. It is proposed to borrow what is lacking in Ukrainian newspapers and magazines on social issues. The attention is paid on the fact that professional social publications are an effective means of influencing the minds and emotions of people.

Key words: social work, social pedagogy, professional publications, art, discussion, heading, research.